

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สาระสำคัญส่วนหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาคมนาคม ศูนย์สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 สรุปความได้ว่า สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเหลื่อมล้ำด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีแนวโน้มเป็นปัจเจกมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุข และสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลสนใจเรื่องเดียวกัน ขณะเดียวกันมีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่มีความเชื่อเพื่อเชื่อแก่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหมดไป จากโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว ครัวเรือนที่อยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ญาติและครัวเรือนที่มีอายุรุ่นเดียวกัน สองรุ่นและรุ่นกระโดด (ตายาย - หลาน) หรือครัวเรือนที่เป็นเพศเดียวกัน และพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 39 - 41)

จากสภาพสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและหลากหลาย อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แพร่หลายอย่างรวดเร็ว ทำให้แนวคิด วิถีชีวิต ค่านิยมของบุคคลในสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง เบี่ยงเบนไปจากหลักศีลธรรม จริยธรรมที่ดั้งเดิมตามหลักธรรมของพุทธศาสนา กลับชื่นชม วัฒนธรรมตะวันตก ที่เน้นการบริโภควัตถุต่าง ๆ จนเกิดความสับสน ระบบสังคมที่เคยดีงามของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันสืบเนื่องมาจากการให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าพัฒนาสังคมในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจ มีการประพฤติปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมยังส่งผลไปยังปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อาทิ เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

ปัญหาเสพติดและปัญหาหย่าร้าง ปัญหานักเรียนตีกัน ปัญหากร่วมเพศ การหลงมัวเมา ในอบายมุข การปล่อยตัวปล่อยใจขาดระเบียบวินัย ไร้ทิศทางของชีวิต ฟุ่มเฟือย เป็นต้นและอื่น ๆ อีกมากมาย หากปล่อยไว้จะเป็นผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศด้วย (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. 2552 : 1)

จากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่ระบุข้างต้นแล้ว สาระสำคัญในการประเมินความเสี่ยง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ระหว่างการพัฒนาคนและสังคมกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง สถาบันทางสังคมและปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะประเด็นความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้เนื้อเชื่อใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม วิกฤตปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นความเสี่ยงที่จะส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันยากลำบาก มีความถี่ในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งปัญหาในระดับครอบครัวและปัญหาความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมแก้ไขปัญหาค่าไม่เต็มที่ ทำให้ขาดความไว้เนื้อเชื่อใจกัน นอกจากนี้กระแสวัฒนธรรมเสมือนจริงที่แพร่เข้ามาผ่านโลกไซเบอร์ ทำให้มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมมากขึ้น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและวิจรรณญาณในการเลือกรับและปรับใช้วัฒนธรรม ส่งผลให้ค่านิยมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมที่รับมา เด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีหรือขาดการใช้วิจรรณญาณกลั่นกรองจึงเสี่ยงต่อการรับวัฒนธรรมที่ไม่ดีงามมาใช้โดยง่าย นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเสมือนจริงในเชิงของการสร้างปัญหา มากกว่าเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลง สร้างพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัวและการมีส่วนร่วมของสังคมลดลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 42)

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและปัจจัยเสี่ยงในอนาคตที่ระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 โดยคาดว่าประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นอุปสรรคสำคัญ ในการพัฒนาคน การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตบนหลักการพื้นฐานสำคัญที่คนไทยต้องมีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีสำนึกในศีลธรรมและจริยธรรม ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร อดทน มีสติ ใช้ปัญญา จะนำไปสู่ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สามารถดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทุกด้าน จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้คนและ

สังคมไทย โดยให้คนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่อง การศึกษาทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 อีกทั้งต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย สร้างจิตสำนึกที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียว บนความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นฐานในการก้าวไปสู่สังคมที่มีความใส่ใจและแบ่งปันต่อผู้อื่น นำไปสู่การสร้างและพัฒนา นวัตกรรมทางสังคม ที่เชื่อมต่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศในอนาคต ก่อให้เกิดสถาบันทางสังคมที่มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่และบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษาและชุมชน ให้เป็นสถาบันหลักในการพัฒนาความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 43)

ดังนั้น เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางครอบครัวชุมชนและสังคมให้มั่นคงและเอื้อต่อการพัฒนาคนอย่างสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ซึ่งควรมุ่งเน้นให้ สถาบันทางสังคมโดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและสถาบันชุมชน มีบทบาทในการบ่มเพาะและหล่อหลอมเด็กเยาวชนและคนไทยให้เป็นคนที่มีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างเข้มแข็งมากขึ้น คนไทยทุกคนมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ประกอบกับให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้และมีจิตใจที่สำนึกในศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความเพียร มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและหนุนเสริมสถาบันทางสังคมให้แข็งแรงและเอื้อต่อการพัฒนาคน ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความสุขมวลรวมของคนไทยลดลงคือ ปัญหาเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนที่ค่าครองชีพสูงขึ้นและปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง สาเหตุของความเครียดส่วนใหญ่มาจากปัญหาทางการเงิน การงาน ปัญหาขัดแย้งทางการเมืองและปัญหาครอบครัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 44 - 45)

เมื่อศึกษาสถานการณ์ด้านครอบครัวและการร่วมกิจกรรมในวัดของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ที่วัดป่ามณีนิมิตวาสซึ่งเป็นที่ช่วยในการจัดกิจกรรมบ่มเพาะศีลธรรมแก่เด็ก เยาวชน และครอบครัวเครือข่าย จัดกิจกรรมหรือนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญ

สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น โดยภาพรวมจากการสังเกตและการสัมภาษณ์พบว่า โครงสร้างครอบครัวของพุทธศาสนิกชนเปลี่ยนแปลงไป ลูก ๆ ไปทำงานต่างจังหวัด ทั้งพ่อแม่อยู่บ้านเลี้ยงหลาน ตา ยาย หรือ ปู่ ย่า อยู่กับหลานตามลำพัง ครอบครัวที่เป็นเพศเดียวกัน มีเฉพาะผู้หญิง ผู้ชายออกไปทำงานต่างถิ่น พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เป็นแบบต่างคนต่างอยู่เพราะส่วนใหญ่วัยจะแตกต่างกันมากจนเป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกัน ความคิดเห็นแตกต่างกัน ครอบครัวไม่พร้อมหน้ากัน พ่อ แม่ ลูก เกิดการขาดความอบอุ่น เด็กติดเกมสื่อบันเทิงเน็ต ส่วนผู้ใหญ่ก็ต่างคนต่างทำงาน ไม่มีกิจกรรมทำร่วมกันระหว่างครอบครัว ทำให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการพนัน ปัญหาอาชญากรรม ด้านอื่น ๆ มากมาย ด้านสังคมเมืองในพื้นที่เขตเทศบาลนครขอนแก่น กล่าวถึง สาเหตุของปัญหาเยาวชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครขอนแก่น ว่าเกิดจาก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในมาจากตัวเยาวชนเอง ปัจจัยภายนอก เช่น เกิดจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมเมือง เพื่อนและจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น สถานเริงรมย์ ร้านเกมส์ ศูนย์สรรพสินค้าสะดวกซื้อต่าง ๆ และผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมพบว่า เยาวชนขาดจิตสำนึกในคุณค่าของหลักเบญจศีลและหลักเบญจธรรม เช่น อาจจะก่อปัญหาการทำร้ายร่างกายกันง่ายขึ้น ขาดสติยับยั้งจิตใจ ชอบใช้ความรุนแรงมากกว่าเหตุผลทางปัญญาเมื่อประสบกับปัญหาที่แก้ไขไม่ได้มีผลกระทบต่อครอบครัวของเยาวชนเองที่จะต้องคอยแก้ปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น หนีเรียน เที่ยวตามห้างสรรพสินค้า ยุ่งเกี่ยวกับการพนันและมีผลกระทบต่อสังคม (ยศ ตามูลแสน, 2553 : ก) และเพื่อให้เห็นแนวทางที่ชัดเจน ด้านการบ่มเพาะศีลธรรม ว่าควรจะมีแนวทางกระบวนการ อย่างไร ผู้วิจัยจึงได้จัดค่ายบ่มเพาะศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน รวม 3 วัน 2 คืน ณ สวนยายเฮ้า อําเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจัดไปแล้วและได้คำตอบว่า การนำเด็กออกจากครอบครัว เป็นการรับรู้เฉพาะตัว การที่จะกระทำให้เกิดการบ่มเพาะศีลธรรมนั้น เป็นเรื่องค่อนข้างยาก มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ทั้งครอบครัว คือ พ่อ แม่ ลูก ในการบ่มเพาะศีลธรรม จึงจะประสบความสำเร็จ จากสถานการณ์ปัญหาด้านสังคมดังกล่าวมา ส่งผลให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดในการพัฒนาคน ที่ต้องให้ความสำคัญต่อการใช้ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ในวิถีการดำรงชีวิต จึงได้ออกแบบนวัตกรรมทางสังคม คือ เครื่องข่ายครอบครัวบ่มเพาะศีลธรรม เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม ที่มีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนและเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ทางสังคมในการถ่ายทอดค่านิยม ปลูกฝังความเชื่อ เสริมสร้างทัศนคติ กำหนดบุคลิกภาพ วัชปฏิบัติตน รวมทั้งการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่ สมาชิกรุ่นใหม่ ซึ่งมีผล

ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศฉะนั้นครอบครัวจึงเปรียบเสมือนจักรกลชั้นแรกที่ทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ นำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ขณะเดียวกัน ยังเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือดูแล เยียวยา บำบัด ฟื้นฟู ในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตที่กระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวอีกด้วยและครอบครัวยังถือเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยที่สุดที่มีความสำคัญสูงต่อระบบเศรษฐกิจรวม ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การบริโภคและการออมรวมทั้งเป็นรากฐานการสร้างชุมชนละสังคมที่เข้มแข็งต่อไป

นวัตกรรมเครือข่ายครอบครัวบ่มเพาะศีลธรรม เป็นนวัตกรรมที่เคลื่อนตัวผ่านครอบครัวผ่านความร่วมมือระดับครอบครัว ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชน ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ อาทิ ห้องสมุด รวมทั้งเปิดเป็นพื้นที่สาธารณะให้เป็นศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เด็กเยาวชน รวมทั้งประชาชนที่ต้องการความรู้เพิ่มเติมผ่านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของครอบครัวมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเชื่อมโยงกับเครือข่ายครอบครัว ให้สิ่งจูงใจแก่ครอบครัวที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีและนำคุณค่าอันดีงามของครอบครัวไทย อาทิ ความเอื้ออาทรและการเป็นเครือญาติมาใช้ในวิถีชีวิต ควบคู่กับการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้องและมีจิตสำนึกในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม ที่จะมีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรมรวมทั้งเป็นพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรม สร้างสัมพันธอันดีต่อครอบครัวชุมชนและสังคม เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว เครือข่ายชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

คำถามวิจัย

1. แนวทางการบ่มเพาะศีลธรรมในวิถีการดำรงชีวิตของครอบครัวในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. กระบวนการบ่มเพาะศีลธรรม ผ่านเครือข่ายความร่วมมือระดับครอบครัว เป็นอย่างไร
3. ผลการบ่มเพาะศีลธรรม โดยผ่านกระบวนการระดับครอบครัว เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบ่มเพาะศีลธรรมในวิถีการดำรงชีวิตของครอบครัวในอดีตและปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษากระบวนการบ่มเพาะศีลธรรม ผ่านเครือข่ายความร่วมมือระดับครอบครัว
3. เพื่อศึกษาผลการบ่มเพาะศีลธรรม โดยผ่านกระบวนการระดับครอบครัว

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นครอบครัวที่อาศัย ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีความเชื่อ ศรัทธา ในหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จำนวน 30 ครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น กลุ่มนักธุรกิจ จำนวน 15 ครอบครัว กลุ่มพนักงานเอกชน จำนวน 10 ครอบครัว กลุ่มข้าราชการ จำนวน 5 ครอบครัว เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้ 1.เป็นครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น 2.มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา 3. มีความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เครือข่ายครอบครัวบ่มเพาะศีลธรรม นวัตกรรมทางสังคมที่ เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวในการบ่มเพาะให้คนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในวิถีชีวิต ผ่านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเบื้องต้นผู้วิจัยจะประยุกต์ใช้ แนวทางพุทธธรรมองค์หนึ่ง ซึ่งเรียกว่า อารยวิถี 5 ประกอบด้วย ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา เป็นตัวขับเคลื่อนเครือข่ายครอบครัวบ่มเพาะศีลธรรม โดยศึกษาแนวทางการบ่มเพาะศีลธรรมในวิถีการดำรงชีวิตของครอบครัวในอดีตและปัจจุบัน ศึกษากระบวนการบ่มเพาะศีลธรรมผ่านเครือข่ายความร่วมมือระดับครอบครัวและศึกษาผลการบ่มเพาะศีลธรรม โดยผ่านกระบวนการระดับครอบครัว

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

3.1 พื้นที่ขับเคลื่อนขบวนการการเรียนรู้ ใช้พื้นที่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น หมายถึง พื้นที่ที่ผู้วิจัยใช้หาข้อมูล ศึกษาสภาพเพื่อให้เห็นภาพรวม

3.2 พื้นที่ขับเคลื่อนนวัตกรรม ใช้หมู่บ้านฉัตรเพชร 2 ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น หมายถึง พื้นที่ที่อยู่ของกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นส่วนใหญ่

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาวิจัย เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2556 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 รวม 10 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

เครือข่ายครอบครัวบ่มเพาะศีลธรรม หมายถึง กลุ่มครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จำนวน 10 ครอบครัว และเครือข่ายอื่น ๆ ที่ติดต่อสื่อสาร เชื่อมโยงและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ห้องเรียนคนหลายวัย โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมความร่วมมือของสถาบันครอบครัว การปลูกฝังกระบวนการคิดที่อยู่บนฐานของศีลธรรม รวมทั้งการใช้ประโยชน์ทางสังคมในการหล่อหลอมและสร้างค่านิยมที่ดีการฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีงาม

กระบวนการบ่มเพาะศีลธรรมผ่านเครือข่ายความร่วมมือระดับครอบครัว หมายถึง วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของครอบครัว รวมทั้งด้านกิจกรรม การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ สัมพันธภาพของครอบครัวและเชื่อมโยงกับเครือข่ายครอบครัว ฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีและนำคุณค่าอันดีงามของครอบครัวไทย ความเอื้ออาทร การเป็นเครือญาติมาใช้ในวิถีชีวิต ควบคู่กับการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัว รู้จักใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้อง มีจิตสำนึกในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม

ครอบครัว หมายถึง ครอบครัวที่อาศัยในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น มี 6 ประเภท ได้แก่ ครอบครัวอยู่คนเดียว หมายถึง ครอบครัวที่มีผู้อาศัยอยู่ลำพังเพียงคนเดียว ครอบครัวอยู่กับเพื่อนหรือญาติ หมายถึง ครอบครัวที่มีผู้อาศัยอยู่กับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สามี - ภรรยา หรือญาติ พี่น้องของตนเอง โดยบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ถือเป็นบุคคลอื่นนอกครอบครัว ครอบครัว 1 รุ่น หมายถึง สามีและภรรยา (หรือ) สามีและภรรยา และคนนอกหรือญาติพี่น้อง หรือ เพื่อน ครอบครัว 2 รุ่น หมายถึง พ่อ แม่ ลูก หรือพ่อ แม่ ลูก และคนนอก หรือ พ่อ ลูก และคนนอก หรือ แม่ ลูก และคนนอก ,ครอบครัว 3 รุ่น หมายถึง พ่อ แม่ ลูกหลาน หรือ พ่อ แม่ ลูกหลาน และคนนอก หรือ พ่อ ลูก หลาน หรือ พ่อ ลูก หลาน และคนนอก หรือ แม่ ลูก หลาน หรือ แม่ ลูก หลาน และคนนอก ,ครอบครัวแห่วงกลาง หมายถึง ปู่ ย่า ตา ยาย และ หลาน หรือ ปู่ ย่า ตา

ยาย หลานและคนนอก หรือ ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย และหลาน หรือ ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย หลาน และคนนอก

เครือข่าย หมายถึงการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและครอบครัว ชุมชน สังคม ที่ให้ความร่วมมือกันในการจัดกิจกรรม ด้านการติดต่อสื่อสาร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การสานสร้างสัมพันธ์และการเสริมความเข้มแข็ง

เครือข่ายครอบครัว หมายถึง กลุ่มคน ครอบครัว ที่ให้ความร่วมมือร่วมใจกับเครือข่ายครอบครัวบ่มเพาะศีลธรรมมีเป้าหมายทิศทางที่ชัดเจนร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

ศีลธรรม หมายถึง ความประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งทางกาย (การกระทำ) วาจา (การพูด) ใจ (การคิด) ที่เป็นปกติของมนุษย์

อารยวิถี 5 หมายถึง การชักจูงคนในครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิดทั้งหลายให้เจริญงอกงามขึ้นด้วยศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย งอกงามด้วยศรัทธา เชื่อมมั่น งอกงามด้วยศีล ประพฤติดี งอกงามด้วยสุตะ รู้จักเล่าเรียน งอกงามด้วยจาคะ เสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และงอกงามด้วยปัญญา รู้คิด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประชาชนในสังคมและครอบครัวกลุ่มเป้าหมาย เครือข่ายครอบครัวบ่มเพาะศีลธรรม ได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการพัฒนา ด้านจิตใจให้ได้อย่างมีความสุข อย่างมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสมและทำให้ทราบปัญหาที่ต้องพัฒนาต่อไป

2. ครอบครัวและเครือข่ายครอบครัวบ่มเพาะศีลธรรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยการขับเคลื่อนด้วยมิตินา สานสร้างภาคีแห่งศีลธรรม นำไปสู่การสร้างสังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ โดยนำหลักธรรมทางศาสนาไปประยุกต์ใช้

3. ได้กระบวนการ วิธีการ การบ่มเพาะศีลธรรมโดยครอบครัวที่เหมาะสม นำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และเครือข่าย เพื่อประโยชน์สูงสุดในการช่วยเหลือประเทศชาติเพื่อส่วนรวมในด้านสังคม